

SIMULASI BANTUAN ZAKAT OLEH PENOLONG AMIL INSTITUSI PENGAJIAN TINGGI DI SELANGOR

SIMULATION OF ZAKAT ASSISTANCE BY AMIL ASSISTANTS OF HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS IN SELANGOR

Mohammad Noorazlan Md Ismail*

*Corresponding Author, Calon Pascasiswazah, Jabatan Syariah dan Ekonomi,
Akademi Pengajian Islam, Universiti Malaya, 50603 Kuala Lumpur, Malaysia.
noorazlanismail211@gmail.com

dan

Nor Aini Ali (PhD)

Pensyarah Kanan, Jabatan Syariah dan Ekonomi,
Akademi Pengajian Islam, Universiti Malaya, 50603 Kuala Lumpur, Malaysia.
aini@um.edu.my

ABSTRAK

Pelantikan institusi pengajian tinggi (IPT) sebagai pembantu amil Lembaga Zakat Selangor (LZS) telah dilaksanakan semenjak tahun 1998. Pelantikan ini membolehkan IPT mengutip zakat daripada pembayar dan mengagihkannya kepada warga universiti mereka khususnya pelajar. Pelajar yang layak akan menerima bantuan zakat bagi menampung sebahagian kos pengajian mereka. Sehubungan itu, kajian ini cuba mensimulasikan bantuan zakat oleh penolong amil IPT kepada pelajar dengan terperinci. Dalam kajian ini, kaedah dokumentasi digunakan untuk mengumpul data kajian. Universiti Kebangsaan Malaysia (UKM) dan Universiti Putra Malaysia (UPM) telah dipilih sebagai sampel kajian. Simulasi dibangunkan dengan menggunakan data kadar pinjaman PTPTN yang merupakan sumber utama pembiayaan pendidikan pelajar di Malaysia. Kajian ini menggunakan struktur yuran pengajian dan penginapan daripada laman rasmi UKM dan UPM. Manakala bantuan zakat pula, kajian merujuk kepada skim bantuan yang dipaparkan menerusi laman rasmi zakat IPT dan daripada dapatan temu bual bersama wakil zakat IPT. Kemudian, data dianalisis menggunakan kaedah analisis deskriptif. Hasil kajian menunjukkan simulasi bantuan zakat tersebut meningkatkan kewangan pelajar dalam menampung kos pengajian dan sara hidup yang ditanggung pelajar namun masih tidak mencapai jumlah minimum perbelanjaan yang diperlukan asnaf pelajar. Daripada simulasi ini, institusi zakat dan IPT wajar menyemak semula kadar bantuan zakat pendidikan kepada asnaf pelajar agar mencapai minimum perbelanjaan yang diperlukan sepanjang pengajian.

Kata kunci: *simulasi bantuan; bantuan zakat; kewangan pelajar; pembantu amil; institusi pengajian tinggi.*

ABSTRACT

The appointment of higher education institutions (IPT) as amil assistants of the Selangor Zakat Board (LZS) has been implemented since 1998. This appointment allows IPTs to collect zakat from payers and distribute it to their university staff, especially students. Eligible students will receive zakat assistance to cover part of their study costs. Accordingly, this study tries to simulate zakat assistance by IPT to students in detail. In this study, documentation method was used to collect study data. Universiti Kebangsaan Malaysia (UKM) and Universiti Putra Malaysia (UPM) were selected as the study sample. The simulation was developed using PTPTN loan rate data which is the main source of financing for student education in Malaysia. This study uses the tuition and accommodation fee structure from the official websites of UKM and

UPM. As for *zakat* assistance, the study refers to the assistance scheme displayed through the IPT's official *zakat* website and from the findings of interviews with IPT *zakat* representatives. Then, the data were analyzed using descriptive analysis method. The results of the study show that the simulation of *zakat* assistance increases students' finances in covering the cost of education and living expenses incurred by students but still does not reach the minimum amount of expenditure required by students' needs. From this simulation, *zakat* institutions and IPTs should review the rate of educational *zakat* assistance to students' needs in order to achieve the minimum expenditure required throughout the study.

Keywords: *simulation assistance; zakat assistance; student finance; amil assistant; higher education institutions.*

PENGENALAN

Penyaluran bantuan zakat pendidikan oleh penolong amil institusi pengajian tinggi (IPT) di Selangor telah lama diamalkan. Pelaksanaan pelantikan IPT sebagai penolong amil di Selangor memainkan peranan penting dalam agihan zakat pendidikan kepada pelajar IPT. IPT berpeluang untuk menjalankan operasi kutipan zakat daripada kalangan warga dan staf mereka. Pelantikan UiTM sebagai penolong amil IPT pertama pada tahun 1998 telah mencorak perubahan yang amat besar dalam kalangan IPT sehingga kini terdapat 15 IPT telah dilantik. Dengan tanggungjawab tersebut, pulangan 43.75 peratus daripada jumlah hasil kutipan zakat akan dipulangkan kepada IPT untuk agihan kepada asnaf pelajar dan staf universiti.

Lebih menarik lagi, pelantikan penolong amil IPT khususnya UKM dan UPM ini juga memberikan kelebihan kepada universiti khususnya sumber kewangan bagi dana tabung kebajikan pelajar. Zakat yang perlu diagihkan oleh IPT adalah melibatkan lima kategori asnaf sahaja iaitu asnaf fakir, miskin, muafak, *fi sabilillah* dan *ibn sabil*. Saban tahun, bantuan zakat yang telah diagihkan mencecah jutaan ringgit. Kini, telah lebih 20 tahun pengalaman penolong amil IPT di Selangor dalam melaksanakan agihan bantuan zakat kepada para asnaf yang terlibat. Pelbagai bentuk bantuan kewangan dan bukan kewangan disalurkan kepada asnaf pelajar yang layak pada setiap semester pengajian sebagai contoh bantuan zakat sara hidup yang diagihkan oleh pihak UKM dan UPM.

Jadual 1: Kadar Bantuan Zakat Universiti Kebangsaan Malaysia (UKM) dan Universiti Putra Malaysia (UPM) Mengikut Semester

Bil	Asnaf	Kadar Bantuan Maksimum (RM)				
		UKM			UPM	
		Asasi	Sarjana Muda	Sarjana	Doktor Falsafah	Semua Peringkat Pengajian
1	Fakir	1,400	2,000	2,300	2,500	1,000
2	Miskin	1,150	1,700	2,000	2,200	900
3	<i>Fi sabilillah</i>	750	1,100	1,200	1,300	700
4	Mualaf	-	1,800	1,800	1,800	1,800
5	<i>Ibn Sabil</i> (Bukan Warganegara)	-	600	600	600	-

Sumber: Zakat Universiti Kebangsaan Malaysia (2022), Informan A (2019) dan Informan B (2020)

Jadual 1 menunjukkan kadar bantuan zakat sara hidup dan yuran pengajian yang ditawarkan oleh UKM dan UPM kepada pemohon bantuan zakat. Tawaran bantuan kewangan zakat ini adalah berdasarkan semester pengajian bagi membantu perbelanjaan sara hidup dan yuran pengajian. Pelajar sarjana muda UKM yang terdiri daripada keluarga miskin dan memerlukan kepada bantuan kewangan akan menerima antara RM2,000 dan RM 1,700 pada setiap semester pengajian. Dana itu akan digunakan untuk menampung perbelanjaan sara hidup dan yuran pengajian pelajar tersebut. Bantuan kewangan untuk muafak disediakan secara bulanan dalam jumlah RM300 dan akan diperbaharui setiap semester pengajian. Asnaf *ibn sabil*, program biasiswa untuk pelajar antarabangsa, menerima maksimum RM600 setiap semester. Jumlah maksimum bantuan kepada asnaf *ibn sabil* yang dikhususkan kepada pelajar antarabangsa ialah RM600 untuk satu semester. Bantuan asnaf tertumpu kepada tiket pesawat sehala dan

bantuan kewangan kecemasan. Kadar maksimum untuk UPM telah ditetapkan dan tidak bergantung kepada ijazah pengajian. Asnaf fakir akan menerima bantuan maksimum RM1,000, manakala asnaf miskin menerima sejumlah RM900. Asnaf *fi sabilillah* menerima bantuan RM700 sebulan, manakala asnaf muafaf menerima RM300 sebulan.

Selain itu, PTPTN merupakan antara sumber pembiayaan pelajar dalam pengajian di IPT. Bagi peminjam PTPTN yang mengikuti pengajian di IPT tempatan, jumlah pembiayaan daripada PTPTN boleh dirujuk seperti berikut:

Jadual 2: Jumlah Pembiayaan PTPTN Setahun Mengikut Kelayakan

Institusi	Peringkat Pengajian	Jumlah Pembiayaan Setahun Mengikut Kelayakan		
		Maksimum* (RM)	75%** (RM)	50%*** (RM)
IPTA & Politeknik	Diploma	4,750	3,560	2,380
	Ijazah Sarjana Muda	6,650	4,990	3,330
	Ijazah Sarjana Muda (Sastera)	6,180	4,630	3,090
	Ijazah Sarjana (<i>Master</i>)	9,500	7,130	4,750
	Doktor Falsafah (<i>PhD</i>)	24,700	18,530	12,350
	Kursus Profesional	5,700	4,280	2,850
IPTS	Asasi	6,800	5,100	3,400
	Diploma	6,800	5,100	3,400
	Diploma (Farmasi, Pergigian & Sains Kesihatan)	12,750	9,560	6,380
	Ijazah Sarjana Muda (Sains)	14,030	10,520	7,010
	Ijazah Sarjana Muda (Sastera)	13,600	10,200	6,800
	Ijazah Sarjana Muda (Farmasi, Pergigian & Sains Kesihatan)	17,000	12,750	8,500
	Ijazah Sarjana Muda Perubatan (MBBS)	50,000	37,500	30,000

Nota:

* Sekiranya pelajar atau penjaga pelajar disenaraikan sebagai penerima Bantuan Prihatin Rakyat (BPR).

** Pendapatan keluarga tidak melebihi RM8,000 (tiada dalam data BPR).

*** Pendapatan keluarga melebihi RM8,000 (tiada dalam data BPR).

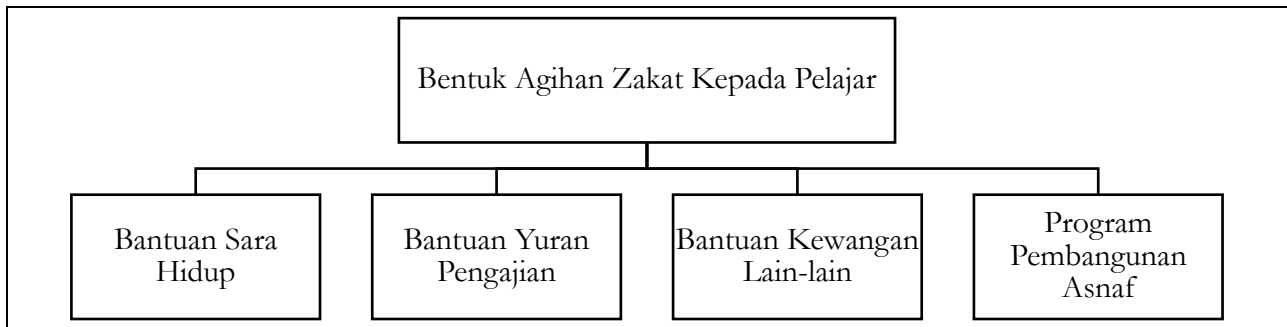
Sumber: Perbadanan Tabung Pendidikan Tinggi Nasional

Berdasarkan Jadual 2, jumlah pembiayaan yang diberikan kepada pelajar IPT dihadkan mengikut kepada kategori-kategori tertentu. Bagi keluarga yang disenaraikan dalam Bantuan Prihatin Rakyat (BPR), pelajar tersebut dapat meminjam daripada PTPTN dengan jumlah pembiayaan maksimum mengikut institusi dan peringkat pengajian. Manakala jumlah pembiayaan sebanyak 75% daripada jumlah maksimum pembiayaan bagi pendapatan keluarga yang kurang daripada RM8,000 sebulan tetapi tidak tergolong dalam BPR. Pinjaman sebanyak 50% daripada jumlah pembiayaan turut diberikan kepada pelajar bagi pendapatan keluarga melebihi RM8,000 sebulan.

Berdasarkan rajah 1, UKM dan UPM mengagihkan zakat berupa bantuan kewangan secara langsung seperti bantuan sara hidup, yuran pengajian dan lain-lain bantuan kewangan serta bantuan yang berbentuk pembangunan asnaf pelajar. Bantuan sara hidup dan yuran pengajian merupakan bantuan utama yang disalurkan kepada asnaf pelajar. Bantuan sara hidup diberikan kepada asnaf pelajar yang mempunyai masalah ketidakcukupan wang dalam memenuhi keperluan harian. Bantuan yuran pengajian turut

disalurkan agar asnaf pelajar dapat meneruskan pengajian di IPT sehingga bergraduasi. Meskipun begitu, para pelajar masih boleh menerima bantuan-bantuan lain jika memenuhi kelayakan seperti bantuan yuran tertunggak, bantuan kecemasan, bantuan sewa rumah, bantuan kursus atau latihan, bantuan keperluan pendidikan, bantuan rawatan dan alatan perubatan serta insentif kecemerlangan (Razali, 2021).

Rajah 1: Bentuk Agihan Zakat oleh Universiti Kebangsaan Malaysia dan Universiti Putra Malaysia

Sumber: Informan A (2019) dan Informan B (2020)

Artikel ini mensimulasikan bantuan zakat kepada pelajar oleh UKM dan UPM selaku penolong amil IPT di Selangor. Kajian simulasi ini amat penting untuk diketengahkan bagi melihat gambaran ringkas terhadap struktur kewangan asnaf pelajar selepas menerima bantuan zakat daripada penolong amil IPT. Simulasi ini boleh menjadi rujukan institusi zakat dan IPT dalam mengagihkan zakat mengikut keperluan sebenar asnaf pelajar.

KAJIAN LEPAS

Kriteria Asnaf Pelajar

Berdasarkan Imam Malik, Imam Shafie dan Imam Ahmad, fakir ialah orang yang tidak memiliki harta dan sumber pekerjaan yang halal untuk menampung keperluan asas diri dan tanggungannya seperti makanan, minuman, tempat tinggal dan pakaian (Mujaini, 2005). Seseorang yang menumpukan pelajaran sepenuh masa sesuai dikategorikan sebagai asnaf fakir dan miskin yang bertaraf penganggur sementara. Ia merujuk kepada golongan pelajar yang menuntut di IPT sepenuh masa sehingga tidak mampu atau terhalang untuk bekerja. Pelajar ini layak menerima agihan zakat sekiranya terbukti sebagai seorang pelajar sepenuh masa, telah mencapai umur baligh, tidak berkemampuan menyara diri dan bidang pengajian yang diambil bermanfaat kepada umat (Mujaini, 2005). Manakala, dalam kajian Nooh (2009), menyatakan bahawa *fi-sabilillah* terbahagi kepada dua iaitu umum dan khusus. Pengertian umum adalah sebarang bentuk amal kebajikan yang bertujuan untuk kepentingan agama. Manakala maksud khusus lebih menjurus kepada jihad dalam peperangan.

Oleh itu, merujuk kepada pengertian umum, para pelajar yang menuntut ilmu yang bermanfaat secara sukarela di IPT layak menerima bantuan wang zakat tanpa mengambil kira faktor kaya atau miskin. Hal ini kerana terdapat kepentingan umum terhadap pendidikan tinggi yang boleh diaplikasikan mengikut masa kini (Wan Zulkifli, 2016). Perkara ini juga mendapat sokongan daripada pandangan sesetengah ulama mazhab Hanafi yang menyatakan bahawa penuntut ilmu tergolong dalam asnaf *fi sabilillah* walaupun terdiri daripada golongan kaya (Abdul Monir, 2001). Di peringkat agihan zakat oleh IPT, pelajar boleh tergolong dalam lima kategori asnaf iaitu fakir, miskin, mualaf, *fi sabilillah* dan *ibn al-sabil* (Mohammad Noorazlan, 2022).

Skim Agihan Zakat Pendidikan kepada Asnaf Pelajar

Agihan zakat pendidikan memainkan peranan kelas pertama kepada asnaf untuk memperoleh pendidikan dan mengubah nasib mereka. Ini bertujuan untuk meningkatkan kecemerlangan mental, fizikal dan rohani pelajar (Muhammad Rizal, Hairunnizam & Sanep, 2017) dan mempengaruhi kualiti hidup mereka untuk memerdekakan diri daripada lingkaran kemiskinan (Hairunnizam, Sanep & Mohd Ali, 2004). Pelaksanaan agihan zakat pendidikan di peringkat IPT dilihat dapat mengurangkan proses birokrasi dalam permohonan dan agihan bantuan zakat selain memudahkan pelajar untuk berkomunikasi dengan wakil zakat (Mohd Faiz et al., 2016). Ini kerana pihak universiti lebih mengenali kelayakan dan keperluan pelajar mereka serta lebih memahami keadaan pembelajaran dan kos sara hidup pelajar mereka (Muhammad Rizal, Hairunnizam & Sanep, 2017; Dicky Wiwittan, Hairunnizam & Mohd Ali, 2016).

Penolong amil IPT turut memainkan peranan penting dalam membantu pelajar dari sudut kewangan dan pembangunan mereka. Melihat kepada pengalaman Universiti Kebangsaan Malaysia (Muhammad Tajuddin & Wan Mohd Al Faizee, 2017) dan Universiti Putra Malaysia (Razali, 2019) dalam pengurusan bantuan zakat kepada asnaf pelajar mereka, pelbagai jenis skim bantuan telah disediakan untuk disalurkan antaranya bantuan kewangan, penyediaan kemudahan, peralatan atau infrastruktur serta melalui program pembangunan asnaf. Mohammad Noorazlan dan Nor Aini (2021) menyenaraikan bantuan-bantuan zakat yang disalurkan pelbagai kepada asnaf pelajar yang terangkum dalam empat bentuk iaitu bantuan sara hidup, bantuan yuran pengajian, program pembangunan asnaf serta bentuk-bentuk kewangan lain seperti bantuan yuran tertunggak, bantuan kecemasan, bantuan sewa rumah, bantuan kursus atau latihan, bantuan keperluan pendidikan, bantuan rawatan dan alatan perubatan serta insentif kecemerlangan.

Pelbagai inisiatif dan pendekatan agihan yang digunakan melalui pelbagai skim bantuan pendidikan (Azman, 2018). Antaranya adalah dermasiswa pendaftaran pengajian, pembiayaan pinjaman atau biasiswa, bantuan tesis penyelidikan serta bantuan tambang kapal terbang jika melanjutkan pengajian ke tahap pengajian tinggi di universiti bagi pelajar IPT (Azman & Siti Martiah, 2014). Tidak dinafikan bahawa pelbagai usaha giat dan perancangan rapi telah dilaksanakan oleh institusi zakat dalam membantu golongan asnaf khususnya pelajar dalam melanjutkan pengajian ke peringkat yang lebih tinggi (Mohamad Muhaimin & Jasni, 2021). Bantuan zakat kepada asnaf pelajar perlu diagihkan secara efisien dan mencukupi dalam mencapai keperluan mereka dalam tempoh pengajian.

Lebih-lebih lagi, kaedah lokalisasi zakat di IPT ini dilihat hanya lebih kepada aspek penyelesaian masalah birokrasi pentadbiran dan pengurusan agihan sahaja. Pengalaman pelajar secara khusus merasai kemudahan permohonan bantuan zakat daripada unit zakat IPT. Pengurusan zakat yang lebih efisien di IPT dapat menyumbang kepada peningkatan hasil kutipan dan pertambahan bilangan pembayar zakat setiap tahun. Hal ini mendorong kepada peningkatan jumlah agihan zakat oleh IPT yang secara tidak langsung dapat memberi manfaat kepada lebih ramai asnaf khususnya pelajar (Ammar Badruddin, Mohd Noor & Roslan, 2022). Sekali gus, dapat membantu asnaf pelajar daripada ketinggalan dalam pelajaran (A. Fadilah & A. Sukma, 2016). Berikutan hal ini, agihan zakat kepada asnaf pelajar dalam bentuk yang lebih sesuai dapat mencorakkan pelajar supaya menjadi lebih baik dan bermotivasi dalam pengajian.

Pola Perbelanjaan Asnaf Pelajar

Beberapa kajian mengenai pola perbelanjaan pelajar telah dijalankan bagi mengukur kadar had kifayah pelajar IPT yang bersesuaian di Malaysia. Azman, Tengku Mansur dan Zulhilmi (2017) mengkategorikan item-item had kifayah seperti makanan, pakaian, tempat tinggal, pengangkutan dan pendidikan sebagai keperluan *daruriyyat* yang perlu dipenuhi oleh seseorang. Dapatan ini selari dengan kajian Nasrul Hisyam (2018) di mana aspek keperluan sara hidup dan akademik amat menjadi pertimbangan asnaf pelajar. Mereka menggunakan bantuan zakat yang diterima untuk perkara yang bermanfaat, bertahan dalam kehidupan dan pengajian di universiti, membayar yuran pengajian, membeli makanan dan minuman, buku dan peralatan pembelajaran (Nasrul Hisyam et al., 2018). Meskipun begitu, Naemah et al., (2021) turut

mendapati bahawa terdapat asnaf pelajar yang menggunakan bantuan zakat yang diterima untuk membantu kewangan keluarga mereka.

Hasil dapatan kajian mengenai corak perbelanjaan pelajar IPT menunjukkan bahawa perbelanjaan sebulan adalah dalam lingkungan RM 844.80 hingga RM 1,015.05 (Sarah Athirah, Aisyah & Hairunnizam, 2015; Muhammad Nur & Hairunnizam, 2017; Che Wan Maisarah, Hairunnizam & Mohd Ali, 2018; Nur Alisha Madiha & Hairunnizam, 2018). Kajian-kajian tersebut turut mendapati bahawa perbelanjaan utama pelajar adalah terhadap makanan, pendidikan seperti yuran dan kelengkapan serta penginapan. Aspek-aspek perbelanjaan sampingan yang lain turut menjadi perhatian pelajar seperti pakaian, pengangkutan, pakaian, keperluan harian bukan makanan dan kesihatan namun tidak melibatkan jumlah yang tinggi. Dapatan oleh Alecia Puyu dan Anuar (2017) menunjukkan mahasiswa paling banyak berbelanja dengan membeli makanan. Tidak dapat dinafikan, makanan merupakan salah satu *daruriyyat* dan keperluan paling asas untuk meneruskan hidup seseorang termasuklah pelajar. Jika dilihat dengan lebih teliti, keperluan pelajar berbeza mengikut jenis-jenis kursus mereka sebagai contoh, bidang pengajian seni bina dan perancang ukur melibatkan pembelajaran dan tugas di luar kampus berbanding bidang lain seterusnya kos perbelanjaan mereka akan meningkat (Baharudin, Hanafi & Lufti, 2017).

Namun begitu, isu kecukupan kewangan bagi pelajar perlu dilihat lebih mendalam di mana mereka masih memerlukan bantuan tambahan bagi memenuhi keperluan pengajian mereka (Aza Shahnaz et al., 2015). Hal ini supaya bantuan zakat yang diterima dapat membantu dalam meringankan beban kewangan pelajar selain bermotivasi tinggi untuk menghabiskan pengajian mereka (Mohamad Muhaimin & Jasni, 2021). Bukan itu sahaja, bantuan yang diterima turut dapat menghilangkan keresahan akibat masalah kewangan yang dihadapi di samping tidak lagi bergantung kepada keluarga mereka yang susah (Baharudin, Hanafi & Lufti Fauzi, 2017). Secara tidak langsung, tumpuan penuh pelajar terhadap pengajian mereka dapat dimaksimumkan setelah faktor kewangan berjaya dikawal dengan sebaiknya dengan bantuan zakat.

Secara keseluruhannya, kajian-kajian lepas yang dijalankan berkaitan dengan skim bantuan zakat dan pola perbelanjaan asnaf pelajar yang menerima bantuan zakat. Namun, kajian yang lebih terperinci mengenai kesan bantuan zakat terhadap kewangan pelajar menerusi simulasi diperlukan supaya dapat membantu proses pembuatan keputusan oleh pelbagai pihak seperti kerajaan, institusi pengajian tinggi, institusi zakat, ibu bapa serta pelajar. Simulasi struktur kewangan pelajar ini penting dijalankan berdasarkan kepada urgensi jumlah bantuan zakat yang diterima oleh asnaf pelajar dalam membantu pelajar menampung kos sara hidup dan pengajian. Kajian ini cuba menyediakan satu simulasi umum berkaitan bantuan zakat yang diterima oleh asnaf pelajar di IPT di Selangor.

METODOLOGI DAN REKA BENTUK KAJIAN

Kajian ini menggunakan pendekatan kualitatif dan data dikumpulkan melalui kaedah dokumentasi dan temu bual. Kaedah dokumentasi digunakan untuk meneroka maklumat bantuan zakat kepada pelajar dan mensimulasikan kewangan asnaf pelajar yang menerima bantuan. Buku, artikel jurnal, laporan dan laman web rasmi juga diperolehi sebagai antara sumber data kajian. Manakala kaedah temu bual dijalankan untuk mendapatkan data kini serta data yang tidak diperolehi menerusi kaedah dokumentasi. Persampelan bertujuan digunakan untuk mengenal pasti dan memilih informan bagi kajian ini berdasarkan skop penyelidikan. Oleh kerana kajian ini tertumpu kepada penolong amil IPT di Selangor, Universiti Kebangsaan Malaysia (UKM) dan Universiti Putra Malaysia (UPM) dipilih sebagai sampel kerana kedua-dua institusi ini merupakan penolong amil IPT lantikan LZS. Temu bual separa struktur dijalankan terhadap dua orang wakil informan daripada UKM dan UPM. Informan yang dipilih merupakan pegawai yang menguruskan agihan zakat di IPT terbabit. Data temu bual telah ditranskrip ke dalam bahasa Melayu dan disahkan oleh informan.

Sampel kajian dipilih berdasarkan kepada dua merit yang diletakkan iaitu mempunyai kutipan tertinggi dan operasi pengurusan zakat yang cemerlang. Jadi, UKM dipilih berdasarkan jumlah kutipan zakat yang tertinggi manakala UPM dipilih sebagai operasi pengurusan zakat terbaik. UPM telah dinobatkan sebagai Anugerah Penolong Amil IPT Terbaik oleh LZS bagi tahun 2017 dan 2018. Data dan maklumat yang

diperoleh daripada dua unit zakat ini adalah meliputi kadar bantuan zakat kepada pelajar berdasarkan maklumat yang dipaparkan di laman sesawang rasmi serta laman media sosial “Facebook” rasmi mereka.

Seterusnya, kajian ini mensimulasikan struktur kewangan pelajar yang menerima bantuan zakat daripada unit zakat IPT terpilih. Prosedur simulasi yang dijalankan menggunakan data kewangan pelajar yang menerima pembiayaan daripada Perbadanan Tabung Pendidikan Tinggi Nasional (PTPTN) sahaja. Ini kerana PTPTN merupakan sumber utama pembiayaan pendidikan pelajar di Malaysia. Jumlah pinjaman PTPTN ditawarkan mengikut kepada kelayakan pendapatan gaji ibu bapa atau isi rumah seperti mana Jadual 2 di atas. Kemudian, kajian ini menggunakan struktur yuran pengajian bagi kos sains sosial sahaja dan yuran penginapan daripada laman rasmi UKM dan UPM masing-masing. Bagi bantuan zakat pula, kajian merujuk kepada skim bantuan sara hidup dan yuran pengajian seperti mana yang dipaparkan menerusi laman rasmi zakat UKM dan UPM serta daripada temu bual bersama wakil IPT terbabit. Meski pun begitu, simulasi yang dibangunkan ini tidak termasuk dengan bantuan-bantuan kewangan lain yang turut ditawarkan oleh UKM dan UPM seperti bantuan kecemasan, bantuan rawatan kesihatan, bantuan kelengkapan pengajian seperti komputer riba, bantuan insentif kecemerlangan, sagu hati hari Raya dan sebagainya.

DAPATAN DAN ANALISIS

Peningkatan kos sara hidup dan keperluan pengajian masa kini memberikan kesan terhadap kewangan pelajar. Aspek keperluan fizikal dan material pelajar yang perlu disediakan adalah seperti perbelanjaan makanan, pengangkutan, penginapan, perlindungan, pakaian dan penjagaan diri. Bagi aspek keperluan pembelajaran pula seperti membeli bahan rujukan, mencetak nota atau tugas, membeli peralatan dan kelengkapan yang diperlukan untuk melengkapkan tugas atau pengajian. Ini semua melibatkan kepada penggunaan kewangan yang perlu dipenuhi oleh pelajar. Pelajar perlu memohon kepada unit zakat dengan melampirkan segala butiran yang diperlukan dalam menentukan kelayakan kategori pemohon seterusnya mengikuti proses temu duga sebagai syarat kelulusan permohonan. Jika pelajar tersebut termasuk dalam kategori asnaf fakir, miskin, *fi sabilillah*, *ibn sabil* dan mualaf, mereka akan menerima bantuan kewangan tambahan mengikut kadar yang telah ditetapkan oleh unit zakat IPT. Bahkan, bantuan kewangan selain yuran pengajian dan sara hidup turut ditawarkan jika memenuhi syarat yang ditetapkan (Razali, 2019).

Selain itu, bantuan zakat yang disalurkan kepada asnaf pelajar bertujuan untuk membantu pelajar memenuhi keperluan mereka sepanjang pengajian di universiti. Merujuk kepada jumlah pembiayaan oleh PTPTN, jumlah maksimum yang diterima pelajar adalah RM 3,325 per semester (Perbadanan Tabung Pendidikan Tinggi Nasional, 2022). Simulasi pengiraan bantuan zakat yang diterima oleh asnaf pelajar diilustrasikan dengan watak Ali dan Karim (asnaf fakir, pinjaman PTPTN maksimum) serta Badrul dan Azam (asnaf *fi sabilillah*, 75% daripada pinjaman maksimum). Berikut merupakan simulasi struktur kewangan mereka.

Jadual 3: Simulasi Struktur Kewangan Asnaf Pelajar UKM

Simulasi Struktur Kewangan Pelajar			
Ali	RM	Badrul	RM
Pembiayaan PTPTN (100%)	3,325	Pembiayaan PTPTN (75%)	2,495
(-) Yuran Pengajian	890	(-) Yuran Pengajian	890
(-) Yuran Penginapan	512	(-) Yuran Penginapan	512
		(+) Duit belanja (<i>ibu bapa</i>)	1,200
	<hr/> 1,923		<hr/> 2,293
(+) Bantuan Zakat (<i>asnaf fakir</i>)	2,000	(+) Bantuan Zakat (<i>asnaf fi sabilillah</i>)	1,100
Lebihan	<hr/> 3,923	Lebihan	<hr/> 3,393

Sumber: Informan A (2019), Universiti Kebangsaan Malaysia (UKM) dan PTPTN

Jadual 4: Simulasi Struktur Kewangan Asnaf Pelajar UPM

Simulasi Struktur Kewangan Pelajar			
Karim	RM	Azam	RM
Pembiayaan PTPTN (100%)	3,325	Pembiayaan PTPTN (75%)	2,495
(-) Yuran Pengajian	1,256	(-) Yuran Pengajian	1,256
(-) Yuran Penginapan	514	(-) Yuran Penginapan	514
		(+) Duit belanja (<i>ibu bapa</i>)	1,200
	<u>1,555</u>		<u>1,925</u>
(+) Bantuan Zakat (<i>asnaf fakir</i>)	1,000	(+) Bantuan Zakat (<i>asnaf fi sabilillah</i>)	700
Lebihan	<u>2,555</u>	Lebihan	<u>2,625</u>

Sumber: Informan B (2020), Universiti Putra Malaysia (UPM) dan PTPTN

Berdasarkan kepada simulasi berikut, Ali dan Karim merupakan daripada keluarga yang disenaraikan sebagai penerima Bantuan Prihatin Rakyat (BPR) dan menerima pinjaman penuh daripada PTPTN untuk sepanjang pengajian di IPT. Ali dan Karim masing-masing menerima jumlah sebanyak RM3,325 bagi pembiayaan PTPTN. Namun, baki pembiayaan PTPTN Ali dan Karim setelah ditolak yuran pengajian dan penginapan adalah masing-masing RM 1,923 dan RM 1,555. Badrul dan Azam pula merupakan daripada keluarga berpendapatan tidak melebihi RM8,000 sebulan dan hanya menerima 75 peratus pembiayaan iaitu RM 2,495 per semester serta menerima duit belanja tambahan daripada ibu bapa sebanyak RM 200 sebulan. Setelah ditolak yuran pengajian dan penginapan, Badrul dan Azam memiliki baki PTPTN masing-masing sebanyak RM 2,293 dan RM 1,925.

Mereka juga menerima bantuan zakat daripada IPT bagi meringankan beban perbelanjaan mereka. Ali dan Karim menerima bantuan zakat sebagai asnaf fakir manakala Badrul dan Azam menerima bantuan zakat sebagai asnaf *fi sabilillah*. Jumlah bantuan zakat berbeza mengikut IPT dan jenis asnaf. Berdasarkan Jadual 1, Ali dan Badrul menerima bantuan zakat daripada UKM masing-masing sebanyak RM 2,000 dan RM 1,100. Karim dan Azam pula menerima bantuan zakat daripada UPM masing-masing sebanyak RM 1,000 dan RM 700. Berdasarkan dapatan tersebut, jumlah lebihan dimiliki oleh pelajar antara RM2,555 hingga RM3,923 per semester adalah jumlah yang kecil jika dinisbahkan kepada enam bulan dan boleh membelanjakan hanya RM425.83 hingga RM653.83 sebulan. Dengan jumlah tersebut, mereka memiliki sejumlah kewangan tersebut untuk memenuhi keperluan sepanjang semester pengajian seperti makanan harian, kelengkapan diri, pengangkutan, kelengkapan pelajaran, mencetak bahan tugasan dan lain-lain.

Che Wan Maisarah, Hairunnizam dan Mohd Ali (2018) memperincikan perbelanjaan yang diperlukan pelajar adalah merangkumi seperti Jadual di bawah.

Jadual 5: Perbelanjaan Pelajar Terhadap Keperluan Sepanjang Pengajian

Bil	Keperluan	Item
1	Makanan	Lauk campur, masakan panas/bergoreng, minuman, makanan tambahan
2	Pendidikan	Yuran pengajian, buku-buku, alat tulis, peralatan tambahan
3	Perlindungan	Tempat tinggal (kolej/rumah sewa), bil bulanan (air, elektrik, telefon, jaringan Internet)
4	Keperluan Harian Bukan Makanan	Berus gigi, ubat gigi, sabun mandi, syampu, krim rambut, perapi rambut, bedak, losyen, barangan kosmetik, pencuci muka, deodoran, sabun basuh, pelembut pakaian, minyak wangi, pisau cukur, tuala wanita, pencuci pinggan dan lain-lain.

5	Pengangkutan	Motosikal, kereta, bas, teksi/Grab/kereta sewa, perbelanjaan pulang ke kampung halaman.
6	Pakaian	Kemeja, t-shirt, baju kurung, jubah, blaus/t-shirt muslimah, tudung, skirt labuh/kain, stokin (kaki), stoking (tangan), telekung, skarf (anak tudung), tali pinggang, seluar slack, seluar jeans, seluar track, kain pelikat, baju Melayu, songkok/kopiah, kasut, selipar/sandal dan kasut sukan.
7	Perubatan	Minyak gamat, minyak angin, salonpas, plaster luka, ubat suplemen, ubat minda, ubat sakit perut, panadol.

Sumber: Che Wan Maisarah, Hairunnizam & Mohd Ali (2018)

Namun begitu, jumlah kewangan RM425.83 hingga RM653.83 sebulan atau bersamaan RM 2,555 hingga RM 3,923 per semester tersebut adalah masih tidak mencukupi jika dibandingkan dengan corak perbelanjaan minimum pelajar IPT dalam lingkungan RM 844.80 sebulan atau bersamaan RM 5,068.80 per semester (Sarah Athirah, Aisyah & Hairunnizam, 2015; Muhammad Nur & Hairunnizam, 2017; Che Wan Maisarah, Hairunnizam & Mohd Ali, 2018; Nur Alisha Madiha & Hairunnizam, 2018). Terdapat defisit kewangan sebanyak RM190.97 hingga RM418.83. Sedangkan, pelajar perlu berbelanja bagi mencukupkan keperluan makanan, keperluan pendidikan kecuali yuran pengajian, keperluan perlindungan kecuali kolej kediaman, keperluan harian bukan makanan, keperluan pengangkutan, pakaian dan perubatan sepanjang pengajian mereka.

Implikasinya, ketidakcukupan kewangan tersebut akan memaksa asnaf pelajar untuk memotong dan mengesahkan bajet perbelanjaan bulanan mereka. Situasi ini mendorong kepada keadaan pelajar terpaksa berlapar, pelajar tidak mempunyai komputer riba seperti mana kes tular di dada-dada akhbar. Situasi seperti ini akan menekan dan membebankan Ali, Karim, Badrul dan Azam untuk meneruskan pengajian. Keadaan mungkin berbeza apabila ibu bapa kepada Badrul dan Azam yang berpendapatan RM8,000 ke atas perlu menambahkan sumbangan kepada anak-anak mereka sehingga RM400 sebulan. Lebih teruk lagi, Ali dan Karim yang daripada keluarga miskin yang sememangnya bergantung penuh dengan pembiayaan PTPTN dan bantuan zakat daripada IPT. Atau, mereka perlu mencari jalan lain untuk mencukupkan kewangan mereka dengan mencari pekerjaan secara separuh masa (Siti Alida & Fatimah Wati, 2007).

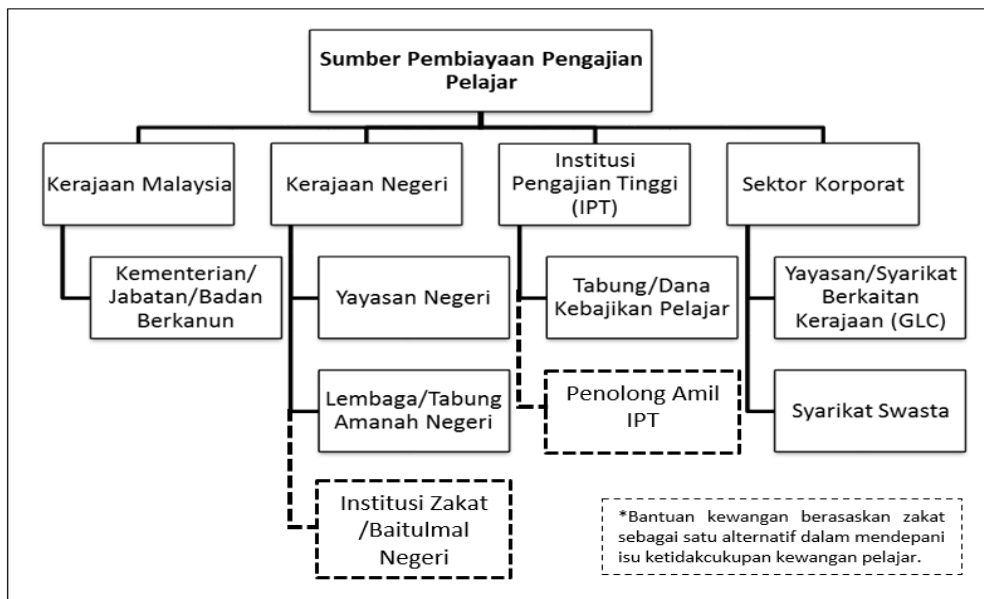
Simulasi yang dilakukan hanya mengandaikan Ali, Karim, Badrul dan Azam daripada bidang sains sosial sahaja. Bagi pelajar yang mengambil jurusan atau bidang yang lebih kritikal, struktur kewangan mereka akan berlainan dan terdapat penambahan dari sudut kadar yuran yang lebih tinggi serta keperluan pengajian yang lain. Hal ini memberi tekanan kepada pelajar dalam menguruskan kewangan mereka kerana lebih wang PTPTN selepas penolakan yuran pengajian dan penginapan akan semakin mengecil. Sebagai contoh, pelajar jurusan pengajian seni bina dan perancang ukur melibatkan pembelajaran dan tugas luar kampus berbanding bidang lain (Baharudin, Hanafi & Lufti, 2017). Ini dapat dilihat, keperluan kepada bidang-bidang pengajian adalah berbeza. Bukan itu sahaja, kajian oleh Naemah et al. (2021) mendapati ada segelintir asnaf pelajar menggunakan duit bantuan zakat yang diterima daripada unit zakat IPT untuk membantu keluarga mereka. Walaupun begitu, pihak unit zakat IPT wajar mempertimbangkan item-item perbelanjaan yang diperlukan pelajar dalam menilai dan menyemak semula jumlah agihan yang sesuai kepada asnaf pelajar. Aspek yuran pengajian yang dikenakan kepada pelajar, kos penginapan sama ada menetap di kolej atau rumah sewa serta kos sara hidup di dalam dan di luar bandar, pembelian buku, kos menyiapkan dan penghantaran tugas, peralatan pengajian dan lain-lain juga perlu dipertimbangkan oleh pihak berkuasa zakat IPT.

Pada akhir simulasi ini, bantuan zakat yang mencukupi akan meningkatkan kewangan boleh guna pelajar. Hubungan secara langsung antara IPT dan asnaf pelajar memberikan kelebihan di mana pihak IPT lebih memahami keperluan dan kehendak sebenar yang diperlukan pelajar serta boleh merancang pelbagai skim bantuan dalam usaha untuk menjaga kebajikan pelajar sepanjang pengajian (Muhammad Rizal, Hairunnizam dan Sanep, 2017). Penolong amil IPT memainkan peranan penting dalam membantu asnaf pelajar untuk meneruskan pengajian di IPT dan memenuhi keperluan mereka tanpa perlu menarik

diri atau menanggung semester atas sebab tidak mampu menampung kos pengajian (Hermein, Yolanda & Khomsiyah, 2018). Selain itu, bantuan zakat yang mencukupi akan memberi manfaat kepada pelajar kerana dapat menampung ketidakcukupan pembiayaan sedia ada untuk memenuhi perbelanjaan pengajian. Suntikan kewangan ini boleh digunakan oleh asnaf pelajar dengan sebaiknya lebih-lebih lagi bantuan zakat ini merupakan wang amanah daripada pembayar zakat (Mohamad Muhaimin, Jasni & Hafizah, 2021). Nilai kebertanggungjawaban sebagai penerima zakat akan membimbing pelajar untuk lebih berhati-hati dalam penggunaan wang zakat yang diterima. Tambahan pula, bantuan kewangan zakat IPT dapat memenuhi keperluan *daruriyyat* dan *hajjiyyat* pelajar untuk perbelanjaan makanan harian, pengangkutan, pembelian buku dan bahan rujukan, peralatan tambahan yang diperlukan sepanjang pengajian seperti alat tulis, komputer riba, telefon pintar, bil telefon dan Internet dan sebagainya (Che Wan Maisarah, Hairunnizam & Mohd Ali, 2018).

Sebagai kesimpulan, sumber bantuan kewangan menerusi zakat mempunyai dua cara iaitu secara terus daripada institusi zakat negeri masing-masing dan kedua adalah menerusi penolong amil IPT. Penolong amil IPT dilihat turut memainkan peranan penting dalam agihan zakat pendidikan kepada pelajar. Bukan itu sahaja, penolong amil IPT juga merupakan sebahagian daripada warga universiti dan penglibatan mereka bersama pelajar adalah lebih rapat serta secara langsung. Daripada ini, sumber-sumber bantuan zakat pendidikan melalui zakat dapat disimpulkan seperti Rajah 2 di bawah.

Rajah 2: Sumber Bantuan Zakat Pendidikan Kepada Pelajar

Sumber: Kementerian Pendidikan Malaysia dan olahan pengkaji.

Salah satu alternatif dalam mendepani isu ketidakcukupan kewangan pelajar dalam melanjutkan pengajian di IPT ialah melalui bantuan kewangan yang bersumberkan dana zakat daripada institusi zakat dan penolong amil IPT. Usaha yang lebih jitu wajar dilakukan agar tumpuan utama dalam penjagaan kebajikan asnaf pelajar terjaga selari dengan pelaksanaan konsep “one stop-center” bagi agihan zakat pendidikan. Muhammad Rizal, Hairunnizam dan Sanep (2017) menyatakan agar tumpuan agihan zakat dalam memenuhi keperluan dan kemudahan asnaf pelajar sepanjang pengajian mereka dapat diuruskan sebaiknya oleh penolong amil IPT.

KESIMPULAN

Kajian ini mendedahkan simulasi struktur kewangan pelajar yang menerima bantuan zakat daripada UKM dan UPM. Secara asasnya, lima kategori asnaf pelajar iaitu fakir, miskin, *fi sabilillah*, mualaf dan *ibn sabil*. Jutaan ringgit bantuan zakat telah disalurkan dalam usaha untuk menjaga kebajikan pelajar dan menggalakkan mereka menyambung pelajaran sehingga tamat pengajian. Ini berikutan perbelanjaan pelajar pada masa kini sangat tinggi, termasuk yuran pengajian serta kos sara hidup seperti makanan, penginapan, pengangkutan, telekomunikasi, peralatan pembelajaran yang diperlukan dan sebagainya. Bantuan kewangan melalui zakat, seperti yang disediakan oleh penolong amil IPT dianggap sebagai salah satu alternatif terbaik untuk meringankan beban kewangan yang dihadapi oleh pelajar. Asnaf pelajar akan menerima bantuan pada kadar yang ditentukan oleh IPT berdasarkan kategori asnaf yang diluluskan.

Sebagai rumusan kajian ini, pengkaji mendapati bahawa institusi zakat telah melakukan beberapa usaha aktif untuk menyalurkan bantuan zakat kepada golongan asnaf pelajar. Bantuan zakat mendatangkan kesan yang positif dan dapat menambahkan kewangan pelajar. Ini sekali gus meningkatkan produktiviti pelajar dalam pengajian. Bagaimanapun, dapatan simulasi ini menunjukkan jumlah kewangan semasa pelajar masih tidak mencukupi. Institusi zakat dan pihak IPT harus mengambil langkah yang lebih proaktif dengan membuat penilaian dan semakan semula jumlah bantuan dari semasa ke semasa bagi memastikan skim dan bantuan zakat pendidikan sampai dan mencukupkan kewangan kepada mereka yang layak dan memerlukan. Zakat pendidikan memainkan peranan penting dalam pendidikan asnaf melalui pelbagai skim dan bentuk bantuan pendidikan.

RUJUKAN

- A. Fadilah & A. Sukma. (2016). Efektifitas Program Pendistribusian Dana Zakat di Badan Amil Zakat Nasional (BAZNAS) Kota Bogor. *Jurnal Syarikah 2* (2), 279-295.
- Abdul Monir, Y., (2001). Garis Panduan Agama dalam Pengagihan Dana Zakat, dalam *Kaedah Pengagihan Dana Zakat: Satu Perspektif dalam Islam*, ed. Nik Musthapha Nik Hassan (Kuala Lumpur: Institut Kefahaman Islam Malaysia), 1-14.
- Alecia Puyu, A. S., & Anuar, A., (2017). Pola Perbelanjaan dalam Kalangan Mahasiswa: Satu Kajian Perbandingan antara IPTA dan IPTS, (makalah, *International Conference on Global Education V*, Universitas Ekasakti, Padang, 10 – 11 April 2017), 2388-2405.
- Ammar Badruddin, R., Mohd Noor, D., & Roslan, C. A. B., (2022). Amalan Konsep Wakalah Pengurusan Zakat di Politeknik Ungku Omar, *BITARA International Journal of Civilizational Studies and Human Sciences* 5 (1), 156-170.
- Anita Ratna, P., & Renny, P. S., (2021). Sistem Penentuan Kelayakan Calon Penerima Zakat Berbasis Web Menerapkan Multi Factor Evaluation Process (MFEP), *Jurnal Komputer dan Aplikasi* 9 (3), 327-338.
- Aza Shahnaz, A., NurNaddia, N., Norzalina, Z., Teh Suhaila, T., Mohd Rozaini, J., & Muhammad Asyraf, F.S. (2015). Agihan Zakat Pendidikan: Tinjauan di Pahang, (makalah, *World Academic and Research Congress 2015*, YARSI University, Jakarta, Indonesia, 9-10 Disember 2015), 199-206.
- Azman, A. R. & Siti Martiah, A., (2014). Dana Zakat dalam Pendidikan Asnaf dan Sumbangannya Terhadap Ekonomi Malaysia, (makalah, *Persidangan Kebangsaan Ekonomi Malaysia ke-9*), 208-215.
- Azman, A. R., (2018). Peranan Baitulmal dalam Pendidikan Asnaf: Kajian di Majlis Agama Islam Wilayah Persekutuan, *Jurnal Pengurusan dan Penyelidikan Fatwa* 11 (1), 45-58.
- Azman, A. R., Tengku Mansur, T. Z. A., & Zuhlilmi, M. N., (2017). Penentuan Had Kifayah Zakat Berdasarkan Maqasid Syariah, *Jurnal Sains Insani* 2 (1), 48-53.

- Baharudin, S., Hanafi, H. & Lufti Fauzi, S., (2017). Kaedah Penentuan Pengagihan Zakat dalam Memenuhi Keperluan Asnaf Pelajar: Satu Sorotan Pengalaman Universiti Teknologi MARA (UiTM), In *Isu-isu Kontemporari dalam Zakat, Wakaf dan Filantropi Islam*, ed. Najahudin Lateh, Muhamad Rahimi Osman & Ghafarullahuddin Din, (Shah Alam: Akademi Pengajian Islam Kontemporari (ACIS), Universiti Teknologi MARA, UiTM), 196-208.
- Che Wan Maisarah, C. W. I., Hairunnizam, W., & Mohd Ali, M. N., (2018). Pola Perbelanjaan dan Cadangan Penentuan Nilai Had Kifayah Mahasiswa Institusi Pengajian Tinggi: Kajian Terhadap Asnaf Miskin di Universiti Kebangsaan Malaysia, dalam *Pengurusan Zakat di Malaysia Isu dan Cabaran*, ed. Hairunnizam Wahid dan Mohd Ali Mohd Noor (Bangi: Universiti Kebangsaan Malaysia, 2018), 11-28.
- Che Wan Maisarah, C. W. I., Hairunnizam, W., & Mohd Ali, M. N., (2018). Pola Perbelanjaan dan Cadangan Penentuan Haddul Kifayah Mahasiswa Institusi Pengajian Tinggi: Kajian di Kuala Terengganu, Terengganu, *Jurnal Personalia Pelajar* 21 (2), 45-57.
- Dicky Wiwittan, T. N., Hairunnizam, W., & Mohd Ali, M. N., (2016). Cadangan Melokalisasikan Agihan Zakat di Institusi Pengajian Tinggi: Kajian di Politeknik Kota Kinabalu, Sabah, (makalah, *E-Prosiding Seminar Kebangsaan Emas Dalam Institusi Kewangan Di Malaysia*, UKM Bangi), 1-16.
- Hermein, T., Yolanda, M., & Khomsiyah. (2018). Toward 'Sustainable Development' through Zakat Infaq-Sadaqah Distributions As Inclusive Activities for the Development of Social Welfare and Micro and Small Enterprises. *Australian Journal of Islamic Studies* 3 (1), 24-44.
- Informan A (Pegawai Zakat UKM), dalam temu bual dengan pengkaji, 30 Disember 2019.
- Informan B (Pegawai Zakat UPM), dalam temu bual dengan pengkaji, 11 Februari 2020.
- Kementerian Pendidikan Malaysia (t.t.). Biasiswa dan Pembiayaan Lain di Malaysia, dicapai daripada <https://www.moe.gov.my/biasiswa-dan-pembiayaan/pembiayaan-lain>.
- Mohamad Muhaimin, M. Z. & Jasni, S., (2021). Mekanisma Agihan Zakat Pendidikan Pengajian Tinggi Dalam dan Luar Negara: Kajian di Lembaga Zakat Negeri Kedah. *Journal of Contemporary Islamic Studies* 7 (2), 153-176.
- Mohamad Muhaimin, M. Z., Jasni, S., & Hafizah, Z., (2021). Penentuan Skim Agihan Zakat Pendidikan: Kajian di Lembaga Zakat Negeri Kedah (LZKN). *AZKA International Journal of Zakat and Social Finance* 1 (2), 123-147.
- Mohammad Noorazlan, M. I., (2022). Kesan Agihan Zakat oleh Penolong Amil Terhadap Tahap Penglibatan dalam Aspek Akademik dan Bukan Akademik Pelajar Institusi Pengajian Tinggi di Selangor, (disertasi sarjana, Akademi Pengajian Islam Universiti Malaya, 2022).
- Mohammad Noorazlan, M. I., & Nor Aini, A., (2021). Analisis Agihan Zakat oleh Penolong Amil Institusi Pengajian Tinggi di Selangor, *Online Journal Research in Islamic Studies* 8 (3), 1-14.
- Mohd Faiz, A., Hairunnizam, W., Sanep, A., & Muhammad Rizal, J., (2016). Faktor Penerimaan Melokalisasi Tadbir Urus Pengagihan Zakat Pelajar Tajaan Lembaga Zakat Selangor Di Institusi Pengajian Tinggi. (makalah, *E-Prosiding Seminar Kebangsaan Emas Dalam Institusi Kewangan di Malaysia*, UKM Bangi), 1-11.
- Muhammad Nur, H., & Hairunnizam, W., (2018). Pola Perbelanjaan dan Cadangan Had Kifayah Mahasiswa Institusi Pengajian Tinggi: Kajian Pelajar Prasiswazah di Kampus Cheras, Universiti Kebangsaan Malaysia, dalam *Pengurusan Zakat di Malaysia Isu dan Cabaran Kontemporari*, ed. Hairunnizam, W. & Mohd Ali, M. N., 51-72.

- Muhammad Rizal, J., Hairunnizam, W., & Sanep, A., (2017). Lokalisasi Unit Zakat Institusi Pengajian Tinggi Sebagai Model One Stop Center Agihan Zakat Pendidikan, *Journal of Fatwa Management and Research* 10 (1), 51-72.
- Muhammad Tajuddin, A. R., & Wan Mohd Al Faizee, W. A. B., (2017). Pengurusan Zakat Institusi Pengajian Tinggi: Pengalaman Unit Zakat Universiti Kebangsaan Malaysia, dalam *Pengurusan Zakat di Malaysia: Satu Pendekatan Analisis Gelagat*, ed. Hairunnizam Wahid et. al., (Bangi: Universiti Kebangsaan Malaysia), 11-21.
- Naemah, H., Mohd Nasir, M., Aminuddin, R., & Amir Irsyad, S., (2021). Penggunaan Wang Bantuan Zakat dalam Kalangan Asnaf Fisabilillah dan Asnaf Gharim di Universiti Teknologi Malaysia, *AZKA International Journal of Zakat and Social Finance* 1 (2), 187-209.
- Nasrul Hisyam, N. M., Mohd Fami, M. S., Mohd Khairy, K., & Kamaliah, A. K. (2018). Zakat Distribution to Fi Sabilillah Asnaf in Higher Education Institutions: Universiti Teknologi Malaysia Experience, *International Journal of Academic Research in Business and Social Sciences* 8 (9), 138–149.
- Nooh, G. (2009). Konsep Asnaf Fisabilillah Mengikut Hukum Syarak, (makalah, *Seminar Pengagihan Zakat di Bawah Sinf Fisabilillah*, Majlis Agama Islam Wilayah Persekutuan, 9 Jun 2019), 1-20.
- Norzalina, Z., NurNaddia, N., Aza Shahnaz, A., Teh Suhaila, T., Mohd Rozaini, J., & Muhammad Asyraf Farhan, S., (2017). Model Penerimaan Teknologi dalam Penilaian Keberkesanan Prosedur Permohonan Zakat Pendidikan Secara Elektronik (E-Dermasiswa), (makalah, *World Academic and Research Congress*, YARSI University, Jakarta, Indonesia, 9-10 Disember), 191-198.
- Nur Alisha Madiha, M. I., & Hairunnizam, W., (2018). Pola Perbelanjaan dan Cadangan Penentuan Nilai Had Kifayah Mahasiswa Institusi Pengajian Tinggi: Kajian Terhadap Asnaf Miskin Di Universiti Kebangsaan Malaysia, dalam *Pengurusan Zakat di Malaysia Isu dan Cabaran Kontemporari*, ed. Hairunnizam, W. & Mohd Ali, M. N., 11-27.
- Perbadanan Tabung Pendidikan Tinggi Nasional, “Jumlah Pinjaman,” dicapai pada 12 Februari 2022, <https://www.ptptn.gov.my/permohonan-pinjaman-side>
- Razali, O., (2019). Agihan Zakat Pendidikan Tinggi: Satu Pendekatan Baharu di WAZAN, UPM, *International Journal of Zakat and Islamic Philanthropy* 1 (2), 113-122.
- Hairunnizam, W., Sanep, A., & Mohd Ali, M. N., (2004). Kesan Bantuan Zakat Terhadap Kualiti Hidup Asnaf Fakir dan Miskin, *The Journal of Muamalat and Islamic Finance Research* 1 (1), 151-166.
- Sarah Athirah, S., Aisyah, A. R., & Hairunnizam, W., (2015). Pola Perbelanjaan dan Haddul Kifayah bagi Pelajar Sarjana Muda di Universiti Kebangsaan Malaysia, *Jurnal Personalia Pelajar* 18 (2), 33-44.
- Siti Alida, J. A., & Fatimah Wati, I., (2007). Memenuhi Keperluan Pelajar di Universiti Awam Malaysia: Aspek Pendapatan dan Perbelanjaan, *Journal of Ethics, Legal and Governance* 3, 50-60.
- Teh Suhaila, T., Aza Shahnaz, A., & Noraini, S., (2016). Impak Agihan Zakat Terhadap Kualiti Hidup Asnaf di Selangor, (makalah, *2nd International Conference on Economics & Banking*, 24-25 Mei), 226-237.
- Universiti Kebangsaan Malaysia (t.t.). Kadar Bantuan Pelajaran Universiti (Yuran dan Sara Hidup), dicapai daripada <http://www.ukm.my/zakat/agihan/kadar-bantuan>.
- Universiti Kebangsaan Malaysia (t.t.). Tempoh Pengajian & Yuran, dicapai daripada <https://www.ukm.my/portal/tempoh-pengajian-yuran/>.
- Universiti Putra Malaysia (t.t.). Kadar Yuran Pengajian Pelajar dalam Negara Semester 1 Sesi 2019/2020, dicapai daripada

https://bursar.upm.edu.my/perkhidmatan/kadar/kadar_yuran_pengajian_pelajar_ijazah_pertama_dalam_negara-31661?L=bn.

Wan Zulkifli, W. H. (2016). *Amalan Mazhab Syafii dalam Fatwa Zakat di Terengganu*. Bangi: Universiti Kebangsaan Malaysia.